

Загибель останніх українських повстанців на Поліссі

◆ ВІХИ ІСТОРІЇ

Вважається, що на свято Покрови у 1942 році було створено Українську Повстанську Армію.

Не обминула діяльність УПА стороною і наш край, хоча дослідники та історики вважають Зарічненський район найменш задіяним у русі опору радянській системі на теренах Полісся.

Нещодавно прочитав книжку спогадів уродженця села Серники Мейлаха Бокальчука – Феліна «Воспоминание еврея - партизана», написану ним в кінці п'ятдесятих років. Автор доволі реалістично і правдиво описує будні та діяльність радянських партизанів у наших краях. І в своїх спогадах значне місце відводить діяльності вояків УПА, зазначаючи, що вони мали дуже велику підтримку в місцевого населення, де цілі села надавали їм всезагальну допомогу. Були навіть округи, де лише повстанці господарювали, від чого виникали труднощі в радянських партизанів. І це - на території Зарічненського району. Зазначу, що автор писав цю книжку за межами союзу, не піддаючись тиску та пропаганді радянської ідеології, хоч сам був її прихильником.

Тема діяльності УПА на Зарічненщині тривалий час замовчувалась. У книзі Памяті і Слави Волині, том 15, випущеної у Рівному в 2007 році,

пов'язані з загибеллю «Орла». Хотілось би кілька слів сказати про особу повстанця під псевдо «Орел». Він був уродженцем хутора Акулово, що поблизу села Седлищі Любешівського району. Його ім'я - Степан Васильович Трусевич, 1914 року народження. У 1943 році Трусевич був керівником соні округи «Січ». З 1945 року - референт служби безпеки Любешівського районного проводу. По закінченню Другої світової війни, «Орел» - командир боївки служби безпеки Брестського окружного проводу. Станом на вересень 1953 року, діяв у Зарічненському, Любешівському та Іванівському районі (Брестської області). Зрозуміло, що в ті роки великого супротиву радянській владі повстанці вже не могли чинити. Утім, приналежність до служби безпеки ОУН, як і патріотичні переконання, зобов'язували чинити індивідуальні акти боротьби проти активістів, прихильників радянської влади. Невідомо скільки ще залишалось спільників у повстанця «Орла», але на день його загибелі поруч з ним був лише побратим на псевдо «Павло» Олександр (в інших джерелах Олексій) Ланевич.

МГБ вело полювання за повстанцями. До того ж, широко розповсюджували інформацію про криваву діяльність бандерівців, щоб залякати

Дорогою він зайшов на одному хуторі до хати Вакули Савоніка, у якого раніше не раз зупинялися. Діти його - дочка Люба та син Іван - вже були завербовані органами безпеки. Тому, не гаючи часу, повідомили оперативникам, що у них з'явився повстанець. Через місяць Іван взявся супроводжувати «Павла» на віддалений хутір, але по дорозі, з переляку, виданим йому для самооборони пістолетом, впритул розстріляв повстанця, хоча й не застрелив, а лише тяжко поранив. Коли на місце розстрілу прибула оперативна група із собаками, поранений повстанець не став здаватися в полон, а пустив собі кулю у скроню. Оперативники знайшли у нього автомат ППШ, пістолет, набої до них, підпільну літературу та блокнот – щоденник «Орла». Розшифрувавши записи у щоденнику, вони вийшли на дочку Максима Максимчука Марію. Та, під тортурами, розповіла, що повстанці, крім них, ще переховувалися й у домі Оксани Питаєвої.

На подвір'ї Оксани оперативники знайшли свіжу могилу. Коли її розкопали, там виявили тіло «Орла». Зрозуміло, що обидві жінки були прирівняні до пособниць бандерівців і понесли за це тюремне покарання. Вийшовши з тюрми, зацьковані радянською системою, навіть у часи

читаємо прізвища й імена тих, хто був учасником чи прихильником Повстанської Армії. У післявоєнну пору всі вони зазнали репресій від радянських каральних органів. Саме через це багато з них мовчали і не розповідали про боротьбу на два фронти. А вона на території нинішнього Зарічненського району тривала до середини п'ятдесятих років. Частково ця боротьба була пов'язана з іменем повстанця на псевдо «Орел».

Уперше про нього я почув, коли переїхав жити до Морочного. Старожили села у приватних розмовах, спогадах часто згадували про бандерівця «Орла». Він тривалий час переховувався на лісових хуторах поблизу села. Кажуть, що там і загинув. А радянська влада покарала кількох місцевих жителів, нібито, як посібників бандерівців.

Мені довелося знати цих людей. А з однією з них – Марією Максимчук – наша сім'я прожила двір у двір більше десяти років. Минулої осені бабуся померла, забравши з собою невідомі факти про «Орла», хоча не раз я намагався розпитати стареньку про ті часи. Знав і Оксану Питаєву, у домі якої весною загинув, вірніше, помер останній повстанець на зарічненському Поліссі. І теж старенька забрала з собою у світ потойбічний все, що знала про повстанця. В Україні відкрилися архіви радянських органів безпеки і дослідник діяльності УПА Ярослав Антонюк дослідив діяльність та події,

місцеве населення. І цього радянським ідеологам вдалося досягнути. Принаймні, ті старожили, у яких я розпитував про «Орла», розказували, що в селах боялись його. Люди, йдучи до лісу, намагалися триматись гурту, щоб убезпечити себе від зустрічі з повстанцем. Хоча ті, кому випадало зустрічатися з ним у лісі, пригадували, що нічого злого він з людьми не чинив. Прохав щось їжі та розпитував про обстановку у селах. Багато років «Орел» разом із «Павлом» жили в лісі, без домашнього тепла і затишку, відірваними від суспільного життя. Таке становище змушувало їх виходити до людей на віддалених хуторах. Так вони й проторували шлях до хати Максима Максимчука, що на хуторі Глини, та до хутора Помістя, де жила Оксана Питаєва разом із сестрами.

У березні 1956 року «Орел» та «Павло» зранку зайшли у дім Оксани Питаєвої. Попрохали, як завжди, приготувати поїсти. Після сніданку, взявши горщик із вугіллям, спустилися до підпілля у хаті. Коли увечері господиня спустилась у яму, щоб набрати картоплі, то побачила що «Орел» мертвий. Як сказав «Павло», той сам застрелився, бо тривалий час хворів на ревматизм і вже не міг терпіти болю. Тієї ж ночі Оксана, разом із «Павлом» та сестрою Лідією, дістали тіло «Орла» із ями і поховали за хлівом.

«Павло», зібравши свої та мертвого побратима речі, вирушив в Іванівський район.

незалежної України вони мовчали, нікому не розказували про повстанця, якого знали.

Дивує інше. Пропагандистська радянська система зробила з мертвим тілом повстанця «Орла» видовище для людей. У день, коли знайшли тіло загиблого, працівників місцевого колгоспу, сільських активістів і навіть школярів-старшокласників машинами підвозили до напіврозкладеного мертвого тіла, щоб сповістити про велику перемогу - знищення останнього бандерівця на Поліссі. Є ще живі свідки, які пам'ятають цю подію.

Ні «Орел», ні його сподвижник «Павло» не здалися радянським органам безпеки. Вони до останнього перебували у підпіллі, не давши своєму супротивнику себе захопити. Вони до кінця були вірні боротьбі за самостійну Україну. І в цьому їх подвиг.

На жаль, ніхто з місцевого населення не скаже, де їхні могили. Немає вже й морочненських хуторів, де останні дні свого життя провели повстанці. Відходять у вічність і свідки тих подій на Поліссі. Дуже хочеться не розгубити, зібрати, зберегти і передати майбутнім поколінням все, до крупичі, пов'язане з історією повстанців на території Зарічненщини.

**Павло ДУБІНЕЦЬ, член
Національної спілки краєзнавців
України, с. Морочне**

P. S. Можливо, серед жителів району є ті, хто знає більше про діяльність, життя «Орла». Хто зустрічався з ним, чув перекази від старших людей. Прохання - поділіться спогадами. Це дуже важливо. Сповістити можна через редакцію, або за тел. 066 9499596.